

MŰSZAKI NORMÁK BEVEZETÉSE AZ IPOLYVIDÉKI EFAG-BAN*

CSERJÉS MIKLÓS
tudományos munkatárs
ERTI, Kaposvár
MÓRIS PÉTER
erdőmérnök
IEFAG, Balassagyarmat

Az Ipolyvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságban a párt és kormány gazdaságpolitikai határozatainak megfelelően az elmúlt években átfogó intézkedések történtek a gazdálkodás eredményesebbé tételére. Ezek sorába tartozott az érvényben levő norma- és időadatrendszer, a bérezési rendszer, a teljesítménykövetelmények elemzése, az egyes munkák és végrehajtóik új besorolása. Az elemző vizsgálatot és az adott helyzet javítását célzó javaslatokat az erdőgazdaság munkaügyi apparátusa végezte, ill. készítette az ERTI közreműködésével.

A norma- és bérrendszer felülvizsgálata a következőket tárta fel:

- Az Ipolyvidéki EFAG más erdőgazdaságokhoz hasonlóan az 1953-as normafüzetek alapján dolgozta ki a helyi normákat. Ezek az időadatok az időközben eltelt 15 év alatt elavultak, mert nagymértékű technológiai és technikai változások következtek be az erdőgazdálkodásban.
- Az erdőgazdaságban készített helyi normák teljesítménybér alakban jelentkeztek, ezért csak munkabér megállapítására voltak alkalmasak, a szervezési intézkedésekhez nem jelentettek segítséget. A munkák szervezése, tervezése, irányítása az előző évek tapasztalatai alapján történt.
- Az évek óta használatos normajegyzőkönyvek olyan munkaműveleteket is tartalmaztak, amelyek a bekövetkezett technológiai változások eredményeképpen kimaradtak a munkafolyamatból. A normajegyzőkönyvek automatikus kitöltése, a munkabér ezt követő kiszámolása tehát a teljesítmény-előírások lazaságát eredményezhette.
- Feltűnően nagy volt a különbség a teljesítménybéres alapórabér és a tényleges kereset órábéré között. A bérnövekedés nem tükrözte a normateljesítés színvonalát.
- A normajegyzőkönyvekben szereplő vonatkozási alapok (lejtők, állományjellemzők, terepi sajátosságok stb.) nem mindig feleltek meg a valóságnak. A tévedések túlnyomó többsége a bérnövekedés irányába hatott.

* Az Erdészeti és Faipari Tudományos Ülésen 1980. február 28-án elhangzott előadás.

A hiányosságok feltárása után következett az erdőgazdaság norma-rendszerének és bérezési rendszerének megújítását szolgáló javaslat kidolgozása.

Legelőször is azt akartuk elérni, hogy a normaelőírásokat ne csak bérezésre, hanem tervezésre, szervezésre, operatív irányításra, ellenőrzésre is fel lehessen használni. Visszatérünk tehát a normaelőírások időnorma alakjához. 1978 elején megjelent az ERTI által készített műszaki normák gyűjteménye, amely a fahasználati munkafolyamatok legtöbb műveletére megbízható időadatokat szolgáltatott. Az ERTI normákat összehasonlítottuk az Ipolyvidéki EFAG-ban használatos normákkal és megállapítottuk, hogy az erdőgazdasági normák lazábbak.

Az új normarendszert az ERTI normákra építettük, törekedve arra, hogy mind közelebb kerüljön a normateljesítés és a bérek színvonala egymáshoz a tervezett vállalati bértömegben belül. A normák és a bérek közötti összefüggést továbbra is kiemelten kezeltük, de úgy, hogy ez az összefüggés szoros legyen, ugyanakkor megmaradjanak a normák szervezési lehetőségei.

A fahasználatban addig érvényben levő 10,20 Ft-os alapórabért 16—18 Ft-ra emeltük a szakmunkások, betanított munkások, állandó dolgozók és munkacsapat vezetők pótlékainak beépítésével. Ezzel az intézkedéssel lényegesen közelebb kerültünk a ténylegesen kifizetett munkabérekhez, szorosabb lett a kapcsolat a munkateljesítmények és a munkabér között.

Új normajegyzőkönyv formát készítettünk, amely a jelenlegi és a közeljövő időszak technikai és technológiai szintjének megfelelően tartalmazza a fakitermelési és faanyagmozgatási munkafolyamatok műveleteit.

Az új normajegyzőkönyvi forma további fontos lépést jelentett a munka szerinti elosztás következetesebb érvényesítése felé. Fokoztuk a terepi ellenőrzéseket és a normajegyzőkönyvek számszaki vizsgálatait.

1978 őszétől kísérletképpen a fakitermelés munkabérét a váci és a diósjenői erdőzetben az új módszerrel számoltuk el, hogy annak esetleges hiányosságai még az egész erdőgazdaságra való kiterjesztése, 1979. január 1. előtt megmutatkozzanak, és azokat kiküszöbölhessük. A kísérleti elszámolások során legtöbb gondunk a fogatos munkákkal volt, főleg a hajtási és a választékok fel-, leterhelési normáinak és béreinek megállapításánál.

Gondot okozott az egyes brigádok szakmai összetétele, mert a sok szakmunkást foglalkoztató brigádoknál keresetcsökkenés állt elő. A problémát a brigádok összetételének módosításával, átalakításával tudtuk megoldani.

A kísérleti időszakban és a teljes bevezetés első hónapjaiban részletes tájékoztató, felvilágosító munkát végeztünk a fakitermelők és műszaki irányítók körében. Sikerült őket meggyőzni a változtatás szükségességéről és egy-két hónap elteltével a dolgozók megnyugodtak, mivel a keresetben jelentős változás nem állt be. A bekövetkezett változások számszaki és technológiai szempontból a műszaki vezetőket és vágásvezetőket új, bonyolultabb feladat elé

állították, de rövidesen számukra is megszokottá, könnyebben megoldhatóvá vált az új módszer.

Az új norma- és bérezési rendszer bevezetése óta egy év telt el, megvonhatjuk az intézkedések mérlegét.

E célból összehasonlítottuk az erdőgazdaság változtatás előtti 1977-es és a változtatás utáni 1979-es normateljesítési százalékait és órabéreit. Az összehasonlítás az erdőgazdaságra jellemző három erdészetben (Nagymaros, Diósjenő, Szécsény), az erdőgazdálkodásra jellemző motorfűrészes és kézi felkészítő munkában történt. A számításokat a normajegyzőkönyvek, munkanaplók, üzemtervek és a szóban forgó területek helyszíni szemléljén megállapított adatok alapján végeztük. Az összehasonlító vizsgálat eredményei a következők:

A motorfűrészes és kézi felkészítő dolgozóknál az alapórabér 10,20 Ft-ról 16,— Ft-ra, a tényleges kereset 23,80 Ft-ról, 24,20 Ft-ra emelkedett. Ez azt jelenti, hogy a tényleges kereset 1979-ben már csak 151%-kal haladta meg az alapbért, szemben az 1977. évi 233%-kal. A normateljesítésben is csökkentek az aránytalanságok. Az 1977. évi 207%-os normateljesítési % 1979-re 157-re csökkent. Tudjuk, hogy ez a 150% körüli kereseti és normateljesítési szint még mindig magas. Úgy értékeljük ezeket a mutatószámokat, hogy elindultunk a kitűzött cél felé vezető úton, és az erdőgazdaságban további lépések történnek majd a 100—110% körüli értékek elérése érdekében.

Az új norma- és bérrendszer lehetővé tette, hogy felhasználjuk a norma-előírásokban rejlő szervezési lehetőségeket. Ennek módszerét a normajegyzőkönyvekhez kapcsolódó vágásszervezési tervek használatában láttuk. Kötelező érvénnyel bevezettük minden 300 m³-en felüli fakitermelés esetén vágásszervezési tervek kimunkálását, ehhez nyomtatványt készítettünk. A vágásszervezési tervek bevezetése révén rendszerezetté, ellenőrizhetővé vált az energia költséggazdálkodás, könnyebb lett a fahasználatok elő- és utókalkulációja.

Az erdőgazdaságban készített vágásszervezési terv a következő részekből áll:

1. A vágásterület általános adatai (terület, állományi jellemzők),
2. Várható választék-megoszlás m³-ben és Ft-ban,
3. Szükséges előzetes intézkedések (út- és hídjavítás),
4. Alkalmazott technológiák (módszer, gépek—emberek viszonya, száma),
5. Anyagmozgatási szükséglet (közelítés, kiszállítás, szállítás, géptípusonként),
6. Utókalkuláció munkaműveletenként,
munkabérre,
energiára, vastagfa m³-re vonatkozó mutatószámok
és anyagra.
7. A vágásterület technológiai vázlata (a döntési, közelítési, elszállítási irányok, rakodóhelyek megjelölésével).

A vágásszervezési terv összefüggésben van a normajegyzőkönyvvel, annak adatait több helyen felhasználja. Ezt az összefüggést a továbbiakban még szorosabbá szeretnénk tenni azzal, hogy a vágásszervezési tervet kibővítjük az egyes műveletekben elérhető napi teljesítmény számításával, a szükséges létszám műveletenkénti megoszlásának kalkulálásával, végül a termelés lefolytatásához szükséges összes munkanap kimutatásával. Ehhez felhasználjuk az ERTI által rendszeresített Szervezési Információ sorozatban közreadott „Fakitermelési munkák munkahelyi tervezése és szervezése” című kutatási eredményt.

A kibővített vágásszervezési terv és normateljesítés 100—110% közötti szintje lehetővé teszi majd, hogy objektív alapokra kerüljön a gépek, illetve munkaműveletek közötti összhang, a teljesítménnyel arányos bérezés, az előkalkuláció.

Tudjuk, hogy az ilyen vágásszervezési terv alapján folytatott termelés irányítása, végrehajtásának szervezése, vagyis a munkahelyi szervezés nehezebb. Megnö a szerepe a vágásvezetőnek: naponta kell meghatározni a döntés helyét, a közelítés távolságát, gondoskodni kell az egyes műveletekben tevékenykedők munkájának összhangjáról. Az előkészítéskor és a termelés irányításakor befektetett többletmunka azonban bőven megtérül azzal, hogy menet közben is lehet ellenőrizni a munkateljesítés színvonalát, gazdaságosan ki lehet használni a gépeket, a szervezettebb munka eredményeként megnő a kereset, amely a végzett munka arányában oszlik meg. A munkahelyen létrejött nagyobb szervezettség kisugárzik az üzem, a vállalat munkájára, elősegíti a magasabb szintű vezetők irányító munkájának szervezettebbé tételét.

A helyes normaalapok és a végső formába kimunkált vágásszervezési tervek együttes alkalmazása előrébb viszi, eredményesebbé teszi a fakitermelés és a faanyagmozgatás helyzetét. Igyekszünk az eddigi eredményeket, az ERTI-vel való együttműködést továbbfejleszteni, hogy a munkaszervezés terén az előbbieken vázolt helyzetet mind jobban megközelítsük.